

Balat
İlyas Bey
Külliyesi

İlyas Bey
Complex

Tarih

Mimari

Restorasyon

History

Architecture

Restoration

Balat İlyas Bey Külliyesi
Tarih, Mimari, Restorasyon
Balat İlyas Bey Complex
History, Architecture, Restoration

İstanbul, 2011
ISBN: 978-605-62551-0-6

Editörler *Editors:*
M. Baha Tanman - Leyla Kayhan Elbirlik

Fotoğraflar *Photography by:*
Cemal Emden

DAI
İSTANBUL

Çeviriler *Translations:*
g yayın grubu

Grafik Tasarım *Graphic Design:*
TUT Ajans

Renk Ayrımı ve Baskı *Color Separation and Printing:*
MAS Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mah., Soğuksu Cad., No. 3,
34408, Kağıthane-İstanbul
Tel: 0212 294 10 00 - info@masmat.com.tr

© 2011, İstanbul

Tüm yayın hakları saklıdır. Tamamı ya da bir bölümü yayıncının izni olmadan fotokopi dahil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

All rights reserved. No part of it, or all, may be published, printed, reproduced using any mechanical, optical or electronic means, including photocopying without prior written permission by the publisher.

Beylikler Döneminde Batı Anadolu: Mentешеoğulları ve İlyas Bey

Western Anatolia in the Period of the Emirates: The Mentеше Emirate and İlyas Bey

Feridun M. Emecen*

Anadolu'nun 1071'den sonra Selçuklu Türklerinin idaresi altına girmeye başlamasının, yeni bir sosyal terkinin oluşumuna yol açtığı bilinmektedir. Selçukluların hakimiyeti altında Anadolu'ya yönelik Türk göçleri bu coğrafyadaki etnik yapının da değişimine zemin hazırlamıştır. "Türkleşme süreci" şeklinde tarif edilebilecek söz konusu değişim, özellikle 13. yüzyılda Anadolu yarımadasında Selçuklu idaresinin zayıflaması ve İlhanlı istilasıyla daha da hızlı bir ivme kazanmıştır. Nitekim İlhanlıların önünden kaçan kalabalık Türkmen boyları Anadolu'ya adeta akmış, bunların çoğu da artık otoritesi zayıflamış ve İlhanlıların vesayeti altına girmiş Anadolu Selçuklularının Bizans ile olan batı sınır hatlarına yönlendirilmiştir. İşte bu ikinci büyük göç dalgası, Anadolu'nun modern dönemdeki sosyal oluşumunun birinci derecede amili olacaktır. Tarihi gelişme çizgisinde bunun en çarpıcı görünüşü, batı sınır hattında ortaya çıkan irili ufaklı Türkmen beylikleridir.

Kastamonu kesiminden Antalya-Teke yöresine kadar uzanan hat boyunca yığılan Türkmen boyları, zamanla bir kısmı Selçuklu ümerası olan boy beylerinin Bizans sınırında yaptıkları mücadele sonucu birer siyasi teşekkül haline gelmişlerdir. Bunların muhtelif bölgelerde liderliğini yapan beyler birer hanedan oluşturarak müstakil veya yarı müstakil halde teşkilatlanmış ve beylikler kurmuşlardır. Bu beylikler içinde eski Selçuklu payitahtı olan Konya'yı ele geçirip burayı merkez ittihaz eden Karamanoğulları başlangıçta üstün bir mevki kazanmışlar ve Selçuklu varisi olarak diğer beylerin kendilerine tabi olması gerektiği iddiasıyla üstünlük tesis etme siyaseti izlemeye başlamışlardır. Onlarla rekabet edebilecek iki beylik Kastamonu-Sinop hattında yani Batı Anadolu'nun en kuzey ucunda bulunan Candaroğulları ile Kütahya merkezli kurulmuş olan Germiyanogulları idi. Bu sonuncu beylik kendisine tabi uç kumandanları vasıtasıyla mücadeleyi güney uç kesimine doğru kaydırmıştı. Zaman içerisinde bilhassa 14. yüzyıl başlarında Balıkesir merkezli Karesioğulları, Manisa merkezli Saruhanogulları, Birgi-İzmir merkezli Aydınogulları ve nihayet Muğla yöre-

It is well known that a new social order emerged in Anatolia in the aftermath of 1071, when Seljuk Turkish rule began to permeate the region. The Turkish migration under Seljuk rule also laid the foundation for the changes in the ethnic structure of the area. These changes can be regarded as culminating in a process of "Turkification," which gained momentum in Anatolia in the thirteenth century after the weakening of the Seljuk rule and the Ilkhanid invasion. Trying to escape from the Ilkhanids, the Turcoman tribes almost poured into Anatolia, and most of them were directed to the buffer zone between the Byzantine Empire and the Seljuk state of Rüm, which by then had lost its authority and was under the suzerainty of the Ilkhanids. It was this second large wave of migration that would provide the primary instigator for the social evolution in Anatolia. The most striking sign of this in history was the Turcoman emirates of varying sizes that emerged along the western borderline.

Covering a sizable area between the regions of Kastamonu and Antalya-Teke, the Turcoman tribes gradually turned into political entities as a result of the border skirmishes conducted against the Byzantine Empire by certain tribal *bey*s some of which belonged to the Seljuk ruling elite. The *bey*s that led these entities in various areas created dynasties of their own and organized themselves into autonomous or semi-autonomous principalities. Among these the Karaman Emirate, who conquered Konya (once the capital of the Seljuk state) and made it their center, gained initial predominance and attempted to subordinate the other emirates, claiming they were the true heirs to the Seljuks. The two emirates that could challenge them were the Candar Emirate located at the northernmost point of Western Anatolia covering Kastamonu and Sinop, and the Germiyan Emirate located in Kütahya and its environs. The latter had isolated the skirmishes to the southern tip by employing frontier warriors in its command. In time, and especially at the turn of the fourteenth century, new emirates would emerge such as the Karesi Emirate in Balıkesir, the Saruhan

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

* Prof., Istanbul University, Faculty of Letters, Department of History.

sinde Menteşeoğulları giderek müstakil birer beylik haline gelmekte gecikmeyeceklerdi. Üstelik bu sonuncu beylikler, Adalar (Ege) Denizi'ne yönelik gaza ve akınlarla sivrilmişlerdi ve denizcilik geleneğine sahip olmuşlardı.

Batı Anadolu'nun uç kesiminde önleri denizle sınırlı olan Menteşe, Aydın, Saruhan ve Karesioğulları diğer beyliklerden daha farklı faaliyetleriyle ön plana çıkmaya başladı. Bu farklılık sosyal terkiplerinden ziyade Türkmen savaş geleneğinin dışında geniş ölçüde denize yönelmelerinden kaynaklanıyordu. Bunların denize kısa sürede yönelmeleri bazı tarihçiler tarafından Batı Anadolu sahillerinde bulunan mahalli Rum gemici ve gemi yapımcılarına bağlanır. Bunlar 1284'te Bizans donanmasının dağılması üzerine işsiz kalmışlar ve Türkmen beylerinin hizmetine girmişlerdi.¹

Mecburiyetlerin mahkûm ettiği denizcilik faaliyetlerinin birtakım avantajları olduğu kadar genişleme imkânlarını kısıtlayan bir yanı da bulunuyordu. Bu bakımdan Saruhan, Aydın ve Menteşe beylerinin Ege Denizi'ne ve ötesindeki topraklara akınlar yapmakla beraber burada kalıcı bir varlık haline gelmeleri maddeten imkânsız bir durumdu. Denizci Türkmen beyleri gaza ve ganimet ideolojisiyle hareket etmeyi pratik olarak daha uygun buluyorlardı. 1320'lerden sonra Batı Anadolu'nun kuzey kesiminde ve Sakarya vadisi boylarında ileride yeni bir büyük güç olarak sivrilecek olan Osmanlıların yıldızı parlamaya başlarken denizci Türkmen beylikleri durumlarını koruyacak faaliyetler yapmaktan başka bir siyasi düşünceyi gerçekleştirecek ortama sahip değillerdi.² Bunlar içinde en güneyde yer alan Menteşeoğulları denize yönelik faaliyetleriyle başlangıçta Batı dünyasında da oldukça yakın bir ilgiye mazhar olmuştu. Bilhassa ticari aktivitelerinin rahat şekilde idamesini temine çalışan İtalyan devletleri açısından bunların sadece ekonomik değil siyasi ve askeri faaliyetlerinin anlaşılması özel bir önem taşıyordu.

Menteşe Beyliği'nin Teşekkülü

Denizci beylikler arasında dikkat çeken Menteşeoğulları'nın buldukları bölge kabaca bugünkü Muğla kesimini içine almaktaydı. Bu beyliğin kurucusu ise Menteşe Bey'dir. Kaynakların yetersizliği onun kimliğini kesin şekilde belirlemeyi imkânsız kılmaktadır. Bununla birlikte yapılan araştırmalarda Anadolu Selçuklu hükümdarları tarafından onun atalarına Batı Anadolu uç kesiminde iktâ verilmişliği belirtilir. Ayrıca Güney Anadolu'dan sahilbeyi (*Salampakis*)³ unvanını taşıyan biri tarafından kurulduğu, bunun Teke kıyılarını 1269'a doğru tamamıyla kendi kontrolü altına aldığı, Karya sahillerindeki Strobilos, Stadia ve Trachia limanlarını ele geçirdiği, kışlak için her mevsim

emirate in Manisa, the Aydın emirate in Birgi-Izmir and finally the Menteşe Emirate in the Muğla region. These latter emirates gained prominence through *gaza* (holy war) and invasions in the direction of the Aegean Sea, and built up a tradition of seamanship.

In Western Anatolia, the emirates of Menteşe, Aydın, Saruhan and Karesi Emirates were bordering the sea on the western front, and they began to cultivate certain practices which differentiated them from the other emirates. This difference stemmed not from their social structure but from their interest in the sea, an unaccustomed feature in the Turcoman war-waging tradition. Some historians claim that the local Greek seamen and shipbuilders on the Western Anatolian coast were responsible for this sudden re-orientation towards the sea. After the dismantling of the Byzantine fleet in 1284 these men had lost their work and had entered into the service of the Turcoman emirs.¹

Forced upon these emirates by necessity, seafaring offered some advantages as well as disadvantages such as limiting the possibilities of expansion. In that sense, it was physically impossible for the emirs of Saruhan, Aydın and Menteşe to maintain their presence in the lands across the Aegean Sea, despite the fact that they organized raids on the Aegean Sea and beyond. The seafaring Turcoman emirs found it more practical to operate under the ideology of *gaza* and booty. After the 1320s, as the Ottomans were becoming the rising star of the northern part of Western Anatolia and along the Sakarya valley, soon to turn into a new power to be reckoned with, the seafaring Turcoman emirates had little choice but to implement a political strategy that centered on protecting their status quo.² Among them the Menteşe Emirate in the south had been met with close interest in the Western world due to their seafaring activities. It was essential for Italian states concerned about continuing their trading that they understood not only the economic activities of this emirate but also its political and military operations.

The founding of Menteşe Emirate

Noteworthy among the seafaring emirates, the Menteşe occupied an area that roughly coincides with the Muğla region today. The founder of the principality was Menteşe Bey. Insufficient information makes it impossible to determine his identity with any certainty; nonetheless, the relevant literature notes that his ancestors were rented land (*ikta*) in the westernmost parts of the Western Anatolia region. There are other claims to the effect that the emirate was founded by a "sahilbeyi/*salampakis*" (Emir of the shores)³ from Southern Anatolia, who then took complete control of the Teke coast towards 1269, conquered the ports of Strobilos, Stadia and

1 Halil İncalcık, "The Rise of the Turcoman Maritime Principalities in Anatolia, Byzantium, and the Crusades", *The Middle East and Balkans Under the Ottoman Empire: Essays on Economy and Society*, (Bloomington: Indiana University Turkish Studies, 1993), 311-312. (Türkçe çev. *Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu*, Ankara 1999, 174).

2 Genel olarak bkz. Feridun M.ustafa Emecen, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, (İstanbul: Çağaloğlu Kitabevi, 2008).

3 Bu bigileri veren Bizanslı tarihçi Pachimeres'in eserindeki Salampaxides unvanının "emir-i sevâhil" in Türkçeleştirilmiş şekli "sahilbeyi" olduğu iddiası Wittek'e aittir. Ancak bunun "Alpler"i kastetmekte olması daha mümkün görünüyor:

1 Halil İncalcık, "The Rise of the Turcoman Maritime Principalities in Anatolia, Byzantium, and the Crusades", *The Middle East and Balkans Under the Ottoman Empire: Essays on Economy and Society*, (Bloomington: Indiana University Turkish Studies, 1993), 311-312.

2 See in general Feridun Mustafa Emecen, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, (İstanbul: Çağaloğlu Kitabevi, 2008).

3 Wittek claims that Salampaxides, the title used by the Byzantine historian Pachimeres translates as "emir-i sevâhil" or "sahilbeyi" in Turkish. It seems however more likely that the term refers to the "Alps".

Toroslar'dan sahil ovalara inen Türkmenleri teşkilatlandırarak güçlü bir denizci beylik kurduğu da iddia edilir.⁴ Bu bilgilerin dayandığı Bizanslı tarihçi Pachimeres, Menteşe Bey'in adını "Mantachia" şeklinde yazar. Menteşe Bey'in adı burada 1282'de Tralles (Güzelhisar/Aydın) ve Nyssa'yı (Sultanhisar) ele geçirmesi vesilesiyle zikredilmiştir.

Menteşe beyleri özellikle 1300 yılından itibaren Ege Denizi'ne ve sahillere yakın adalara yönelik Batı kaynaklarında ses getiren akınlarda bulunmaya başladılar. Mesud Bey'in 1300'de Rodos adasının bazı kesimlerini ele geçirdiği bilinmektedir. Hatta Girit ile Menteşe Beyliği arasında ticari ve siyasi ilişkiler de kurulmuştur. Hospitaliers (St. Jean) tarikatı şövalyelerinin Rodos'a yerleşmesiyle Menteşe Beyliği karşısında kuvvetli bir askeri güç buldu. O kadar ki St. Jean Şövalyeleriyle problem yaşayan Cenevizlilerle ittifak yapıldı. Mevlânâ'nın torunu Ulu Arif Çelebi'nin de 1320'den birkaç yıl önce görüşüp Mevlânâ'ya bağlılığını teyid ettiği Mesud Bey'in⁵ vefatından sonra geride kalan altı oğlundan biri olan Orhan Bey beyliğin başına geçti. İtalyan kaynaklarında onun 1320 veya 1321'de Rodos'a karşı başarısızlıkla sonuçlanan bir sefer yaptığından söz edilir.⁶ Bu sıralarda Aydınogulları ve Menteşeoğulları'nın faaliyetlerinden dolayı sıkıntı yaşayan İtalyan devletleri küçük çaplı bir Haçlı ittifakı oluşturdular. Venedik, Rodos, Kıbrıs, Bizans, Papalık ve Fransa gemilerinden oluşan Haçlı donanması Edremit Körfezi'ne yönelirken aynı zamanda Menteşe sahillerini de taramıştı.

Bundan bir-iki yıl sonra Orhan Bey'i, 1333'teki ziyaretinde Beçin'de gören Arap seyyah İbn Battuta onu "Milâs Sultanı" diye anar. Seyyah onun boylu poslu, temiz ahlaklı olduğunu, ayrıca âlimlere değer verdiğini, yanında fıkıh bilginlerinin toplandığını ve fakih Harizmi'nin de bunların arasında bulunduğunu yazar. Ona göre Beçin Milâs'tan 2 mil uzaklıkta olup yeni kurulmuş bir kasabadır, tepenin üzerinde yer alır ve Orhan Bey burada inşa ettirdiği cuma camii'nin yapımı sürmektedir.⁷ İbn Battuta Milâs'a giderken uğradığı Muğla'da Orhan Bey'in oğlu İbrahim Bey ile de görüşmüştür.⁸

Orhan Bey'den sonra beylik, oğlu İbrahim'e geçti. Diğer oğlu Hızır Bey ise Çine taraflarını idare ediyordu. Fakat 1344'te sahil İzmir'inin Latinler tarafından alınması, sadece Aydınogulları değil Menteşeoğulları için de sıkıntılı bir dönemin başlamasına yol açtı. İbrahim Bey, Aydınogulları ile işbirliği yaptı, 1350'de Girit'e yönelik tehdidin ardından

Trachia on the Carian coast, organized the Turcomans who came down from the mountains to coastal plains in winter-time, and created a strong, seafaring emirate.⁴ The source for this information is the Byzantine historian Pachimeres, who spelt Menteşe Bey's name as "Mantachia." Menteşe Bey is mentioned in his account on the occasion of his conquest of Tralles (Güzelhisar/Aydın) and Nyssia (Sultanhisar) in 1282.

The Menteşe emirs organized serious assaults on the Aegean coastal region and on the islands close by, as reported in Western resources. It is known that Mesud Bey conquered certain parts of Rhodes in 1300. There were even commercial and political relationships between Crete and the Menteşe Emirate. After the Knights Hospitaller settled in Rhodes, the Menteşe Emirate found in them a strong military opponent, so much so that the emirate struck up an alliance with the Genoese who were having problems of their own with the Knights. Rumi's grandson Ulu Arif Çelebi had met Mesud Bey prior to 1320 and confirmed his allegiance to the Mevlevi Order⁵, and after Mesud Bey died, Ulu Arif Çelebi took over the emirate from one of Mesud Bey's six sons, Orhan Bey. Italian sources mention that he went on an unsuccessful military expedition to Rhodes in 1320 or 1321.⁶ Vexed by the activities of the Aydın and Menteşe Emirates, the Italian states formed a small Crusade among themselves. Their navy, made up of ships from Venice, Rhodes, Cyprus, the Byzantine Empire, the Papacy and France, swept the Menteşe coast on its way to Edremit Bay.

The Arabian traveler İbn Battuta saw Orhan Bey a couple of years later, in 1333, during his visit to Beçin, and described him as the "Sultan of Milas." The traveler wrote that he was honest and well built, that he valued scholars and that a group of scholars of Islamic law had gathered around him, El-Harezmi being one of them. According to Ibn Battuta, Beçin was a new town founded on a hill about two miles from Milas and the construction of Orhan Bey's Friday Mosque was still in progress.⁷ On his way to Milas, Ibn Battuta stopped over at Muğla and talked with Orhan Bey's son İbrahim Bey,⁸ who would come to power after Orhan Bey's death.

Hızır Bey, Orhan Bey's other son, ruled the Çine region. When the Latins invaded the coastal region of Smyrna in 1344, difficulties arose not only for the Aydın Emirate but the Menteşe as well. İbrahim Bey collaborated with the

4 Bütün bu tartışmalar ve iddialar için bk. Paul Wittek, *Menteşe Beyliği: 13-15. Asırda Garbî Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*, çev. Orhan Şaik Gökyay, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1986), 26-31; Halil İnalçık, "The Rise of the Ottoman Empire," *The Central Islamic Lands from pre-Islamic Times to the First World War*, P. M. Holt, Ann K. S. Lambton and Bernard Lewis, eds., (Cambridge: Cambridge University Press, 1970), 173; Erdoğan Merçil, "Menteşeoğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* XXIX, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988), 152.

5 Ahmed Eflakî, *Ariflerin Menkubeleri* II, çev. Tahsin Yazıcı, (İstanbul: Hürriyet Yayınları, 1989), 258-259.

6 Wittek, *Menteşe*, 64.

7 Bu cami muhtemelen 1335'e doğru tamamlanmıştır ve bugüne ulaşmıştır, bkz. Rahmi Hüseyin Ünal, *Menteşe Beyliği Başkenti: Beçin*, (İzmir: Beçin Belediyesi Başkanlığı Kültür Yayınları, 2006), 23.

8 A. Sait Aykut, haz., *İbn Battûta Seyahatnâmesi*, I, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000), 411-412.

4 For all these discussions and claims see Paul Wittek, *Menteşe Beyliği: 13-15. Asırda Garbî Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*, trans. Orhan Şaik Gökyay, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1986), 26-31; Halil İnalçık, "The Rise of the Ottoman Empire," *The Central Islamic Lands from pre-Islamic Times to the First World War*, P. M. Holt, Ann K. S. Lambton and Bernard Lewis, eds., (Cambridge: Cambridge University Press, 1970), 173; Erdoğan Merçil, "Menteşeoğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* XXIX, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988), 152.

5 Ahmed Eflakî, *Ariflerin Menkubeleri* II, trans. Tahsin Yazıcı, (İstanbul: Hürriyet Yayınları, 1989), 258-259.

6 Wittek, *Menteşe*, 64.

7 This mosque was most probably completed around 1355 and has come to this day; see Rahmi Hüseyin Ünal, *Menteşe Beyliği Başkenti: Beçin*, (İzmir: Beçin Belediyesi Başkanlığı Kültür Yayınları, 2006), 23.

8 A. Sait Aykut, ed., *İbn Battûta Seyahatnâmesi*, I, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000), 411-412.

İzmir'i de kurtarmayı planlamıştı. Ancak Venedikliler Balat limanına bir donanma yollayarak onun bu niyetini önledi. 1352-1355 arasında Girit Dukası Marino Morosini ile bir anlaşma yapmaya mecbur kalan İbrahim Bey'in bu son tarihte hayatta olmadığı anlaşılmaktadır.⁹

İbrahim Bey'in vefatının ardından Menteşe Beyliği kardeş kavgalarıyla karışık bir döneme girdi. Oğullarından Musa Bey, Mehmed Bey ve Ahmed Gazi beyliğin muhtelif şehirlerinde hüküm sürüyorlardı. Mehmed Bey Muğla ve Çine taraflarında, Ahmed Gazi ise Meğri (Fethiye) ve Marmaris kesiminde idi. "Uluğ bey" olarak nitelendirilen Musa Bey, Beçin, Balat ve Milâs'da babasının yerinde oturuyordu. Onun 1358-59 yıllarında Girit-Kandiye Dukası ile bir anlaşma yaptığı, Ahmed Gazi'nin Rodos ve Kıbrıs arasında donanmasıyla korsanlık faaliyetinde bulunduğu, bunun üzerine Kıbrıs kralının da Aydın ve Menteşe sahillerine bir filo yolladığı, Venedik'in araya girmesiyle 1365'te bir anlaşma yapıldığı yolunda bilgiler vardır. Musa Bey'in 1375'ten biraz önce vefat ettiği bilinmektedir. Sonra onun yerini Ahmed Gazi almıştır. Ahmed Gazi'nin böylece beyliğin diğer kollarını kendi idaresi altına almayı uluğ bey sıfatıyla bir hak olarak görmeye başladığı anlaşılmaktadır. Denize yönelik faaliyetlerin ise bu dönemde daha da arttığı ve Menteşe Beyliği'nin Nakşa (Naksos) adasına kadar uzandığı, burayı "haraçgüzâr" (haraç ödeyen) hale getirdikleri belirtilir. Ahmed Gazi'nin Balat'a da kısa süre hariç, hakim olma çabaları ise sonuçsuz kaldı.¹⁰ Balat üzerindeki mücadeleler sırasında Mehmed Bey'in oğlu İlyas Bey tarih sahnesine çıktı.

İlyas Bey ve Dönemi

İlyas Bey, yukarıda da belirtildiği gibi Muğla ve Çine taraflarının idaresini üstlenen Mehmed Bey'in oğludur.¹¹ Hayatının ilk dönemleri hakkında bilgiye rastlanmaz. Faaliyetleriyle tarihlerde asıl zikredilişi, 1402'de Yıldırım Bayezid'i mağlubiyete uğratan Timur'un Anadolu beyliklerini yeniden ihya etmesi ile başlar. Bundan önce Menteşeoğlu Ahmed Gazi'nin Venediklilerle yaptığı 22 Nisan 1375 tarihli anlaşmada adı geçen Tava (Tavas) Beyi İlyas'ın onunla ilgisi olduğu düşünülebilirse de bu husus açık değildir. Resmi Venedik kaynakları onu "Alies, Alias, Alis, Elias, Hellias" şeklinde zikreder.¹² Aldığı ünvan ise Balat'ta yaptırttığı meşhur camiin kitabesinden anlaşıldığına göre Şücaeddin'dir.

Yıldırım Bayezid Menteşe ilini ele geçirdiği sırada (1390-1391) uluğ bey olarak Ahmed Gazi, Balat hakimi olarak ise İlyas Bey bulunuyordu. Bazı araştırmalarda İlyas Bey'in kardeşi olarak gösterilen Mahmud'un 1389'dan önce Balat ve yöresine hakim olduğu, ancak İlyas Bey ile

Aydın Emirate, planning to rescue Smyrna after overcoming the threat to Crete in 1350. The Venetians, however, sent a fleet to Balat harbor, thwarting his plans. İbrahim Bey was forced to sign an agreement with Marino Morosini, the doge of Crete between 1352 and 1355, although it appears İbrahim Bey was no longer alive in 1355.⁹

After İbrahim Bey's death, the Menteşe Emirate was beset with fraternal disputes. His sons Musa Bey, Mehmed Bey and Ahmed Ghazi ruled in various cities throughout the emirate, with Mehmed Bey in the Muğla and Çine region and Ahmed Ghazi in the Meğri (Fethiye) and Marmaris region. Also known as *uluğ bey* (the great emir), Musa Bey ruled Beçin, Balat and Milas, where his father's seat used to be. It is reported that he signed an agreement with the doge of Crete-Heraklion in 1358-1359, flew the pirate flag with Ahmed Ghazi's fleet between Rhodes and Cyprus, upon which the king of Cyprus sent a fleet to the coasts of Aydın and Menteşe, and that the conflict was resolved thanks to the efforts of Venice, culminating in a new agreement in 1365. It is known that Musa Bey died shortly before 1375, to be replaced by Ahmed Ghazi, who thus came to see it as his right to subordinate the other branches of the emirate since he was *uluğ bey*. Sources mention that seafaring activities increased even further during this period and that the Menteşe Emirate reached as far as the island of Naxos and turned it into a tributary colony. Ahmed Ghazi's attempts to dominate Balat did not bear fruit except for a brief period.¹⁰ During the fight over Balat, Mehmed Bey's son İlyas Bey appeared on the scene.

İlyas Bey and his period

As mentioned above, İlyas Bey was Mehmed Bey's son in charge of the Muğla and Çine region.¹¹ No information exists about the early years of his life. The first time he is mentioned in the annals of history is during Timur's revival of Anatolian emirates after he defeated Yıldırım Bayezid in 1402. There is mention of a Tavas emir called İlyas in the agreement signed between Ahmed Ghazi of the Menteşe dynasty and the Venetians on 22 April 1375, but the link, if there is one, is unclear. Official Venetian sources mention him as "Alies, Alias, Alis, Elias, Hellias."¹² According to the inscription on the famous mosque he built, his title was "Şücaeddin" (hero of religion).

When Yıldırım Bayezid conquered the province of Menteşe (1390-1391), the *Uluğ bey* of the region was Ahmed Ghazi, and İlyas Bey was in control of Balat. According to certain sources, İlyas Bey's supposed brother Mahmud was

9 Wittek, *Menteşe*, 69-70; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri: Siyasi, İdari, Fikri, İktisadi Hayat; İlimi ve İctimai Müesseseler; Halk ve Toprak*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1984), 71-74.

10 Wittek, *Menteşe*, 75-86.

11 Feridun Mustafa Emecen, "İlyas Bey", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi XXII*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988), 162-163.

12 Elizabeth Zachariadou, *Trade and Crusade, Venetian Crete and the Emirates of Menteshe and Aydın (1300-1415)*, (Venice: Istituto ellenico di studi bizantini e postbizantini di Venezia per tutti i paesi del mondo, 1983), 225, 234, and 238; Şerafettin Turan, *Türk-İtalya İlişkileri*, (İstanbul: Metis Yayınları, 1990), 152-153, 155-157.

9 Wittek, *Menteşe*, 69-70; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri: Siyasi, İdari, Fikri, İktisadi Hayat; İlimi ve İctimai Müesseseler; Halk ve Toprak*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1984), 71-74.

10 Wittek, *Menteşe*, 75-86.

11 Emecen, "İlyas Bey", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi XXII*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988), 162-163.

12 Elizabeth Zachariadou, *Trade and Crusade, Venetian Crete and the Emirates of Menteshe and Aydın (1300-1415)*, (Venice: Istituto ellenico di studi bizantini e postbizantini di Venezia per tutti i paesi del mondo, 1983), 225, 234, and 238; Şerafettin Turan, *Türk-İtalya İlişkileri*, (İstanbul: Metis Yayınları, 1990), 152-153, 155-157.

yaptığı mücadelede yenilerek Yıldırım Bayezid'e sığındığı, Yıldırım'ın Menteşe ilini alması üzerine İlyas ve babası Mehmed'in kaçtıkları, Mahmud'un ise beyliğin başına geçirilmeyip Bergama yakınlarında iki köyün kendisine mülk olarak verildiği ileri sürülmektedir.¹³ Menteşeoğulları'na mensup olduğu tarihi kayıtlardan anlaşılan Mahmud'un,¹⁴ Mehmed Bey'in oğlu olup olmadığı, İlyas Bey ile münasebetlerinin derecesi konusunda müdellel bir bilgi bulunmamaktadır. Hatta kaçarak İsfendiyar Bey'in yanına sığındıkları belirtilen İlyas ve Mehmed beylerin hangisinin Timur'a katıldığı da kaynaklarda yer almamaktadır. Bununla beraber Mehmed Bey'in İsfendiyar Bey ile birlikte Ankara savaşından sonra Timur'u Denizli'ye yakın Menderes nehri civarında karşılayıp değerli hediyeler verdiği bilindiğine göre,¹⁵ İlyas Bey'in Timur'un yanına giderek Ankara savaşına katıldığı, babasının da bu sıralarda Sinop'ta kaldığı düşünülebilir. Nitekim Doukas, İlyas Bey'in Timur'a sığınma talebinde bulunduğu işaret etmiştir.¹⁶

1403 Şubat'ından hemen önce Venedik'in Kandiye dukalığı ile yapılan görüşmeler sırasında Balat emiri olarak Mehmed Bey'in bulunduğu tahmin edilir.¹⁷ 1403 Nisan'ından önce iki taraf arasında görüşmeler bir sonuca ulaştırıldığında Mehmed Bey'in yerinde artık uluğ bey sıfatıyla İlyas Bey vardır. Nitekim 1403 Temmuz'u ortalarına doğru Balat'a gelen elçi Leonardo Dellaporta, İlyas Bey tarafından Beçin'deki sarayında karşılanmış, 24 Temmuz'da da bir anlaşma imzalanmıştı. Dellaporta, saraya geldiğinde "uluğ bey" in onu ayakta karşıladığını, kendi yanına oturttuğunu, siyasi meselelerden konuştuklarını, anlaşmanın imzalanmasından sonra büyük bir tören düzenlendiğini ve kendisine hilat giydirildiğini de belirtir.¹⁸ Ticari hükümleri ihtiva eden bu anlaşma aynı zamanda bu dönemde Anadolu'nun karışık durumu sebebiyle Menteşe Beyliği'nin sarsıntı geçirmekte olduğunun göstergesi olarak mütalaa edilebilir. İlyas Bey bu karışık ortamda bir taraftan Venedik ile iyi ilişkiler kurmaya uğraşırken Timur darbesiyle dağılan devletine hakim olmaya çalışan Osmanlı şehzadeleri arasındaki iktidar çekişmelerini ihtiyatla takip ediyordu. Fakat Aydınolu Cüneyd Bey'in faaliyetleri bu dikkatli siyasetinden vazgeçmesine yol açacaktı.

Cüneyd Bey Ayasuluk'a girince buradan kaçan Aydınolu II. Umur Bey, İlyas Bey'e sığınmıştı. Bunun üzerine İlyas Bey, yeğeni Umur ile birlikte Ayasuluk'a yürüyüp şehri yaktı. Kalede bulunan Cüneyd'in babasını esir alıp Menteşe iline götürdü. Umur'u da yeniden Aydın Beyliği'nin başına geçirmişti (1405). Bizans tarihçisi Doukas, II. Umur Bey'in dayısı İlyas'ın yanına Beçin'e gidip ona yalvardığını, onun da bu isteği geri çevirmeyip yanına yeğenini aldıktan sonra 6000 askerle Ayasuluk'a girdiğini, Cüneyd'in babası Karasubaşı'nın 3000 kişiyle kalede bulunduğunu, şiddetle direndiğini, fakat İlyas Bey'in kuvvetlerinin şehirde yan-

in control of Balat and environs prior to 1389, but was defeated by İlyas Bey and asked for Yıldırım Bayezid's protection; when Yıldırım conquered the province of Menteşe, İlyas and his father Mehmed fled, still Mahmud was not declared the emir of the region, but was given two villages as personal property instead.¹³ Historical records indicate that Mahmud was a member of the Menteşe Emirate,¹⁴ but it is not clear whether he was Mehmed Bey's son or how close he was with İlyas Bey. These records do not show if it was İlyas Bey or Mehmed Bey who joined the ranks of Timur after having fled and taken refuge with İsfendiyar Bey; nonetheless, since we know that Mehmed Bey and İsfendiyar Bey met Timur after the Battle of Ankara somewhere in the vicinity of the Meander River close to Denizli, and gave him valuable presents,¹⁵ it may be deduced that İlyas Bey joined Timur during the Battle of Ankara and that his father remained in Sinop during that period. Doukas, as a matter of fact, points out that İlyas Bey sought Timur's protection.¹⁶

It is thought that Mehmed Bey attended the talks with the Venetian doge of Heraklion as the emir of Balat immediately before February 1403.¹⁷ When the talks were concluded before April 1403, Mehmed Bey had been replaced by İlyas Bey as *uluğ bey*. In fact, when the ambassador Leonardo Dellaporta visited Balat in July 1403, he was met by İlyas Bey at his palace in Beçin, and an agreement was signed on 24 July. Dellaporta reported that when he arrived at the palace, the *uluğ bey* met him standing, had him sit by his side, and that they talked about political matters; after the agreement was signed there was a big ceremony and he was given a *hilat*.¹⁸ In essence a trade agreement, this deal could also be seen as a sign that the Menteşe Emirate was going through a difficult time due to the tumultuous state of Anatolia. İlyas Bey tried to maintain good relations with Venice, while carefully following the power struggle among Ottoman princes striving to hold together their state after Timur's destructive blow. It was Aydın dynasty's Cüneyd Bey, and his activities that would detract İlyas Bey from his cautious policy.

Umur Bey II of the Aydın dynasty had fled Ayasuluk when Cüneyd Bey invaded the region, and had sought İlyas Bey's protection. In turn, İlyas Bey took his nephew Umur with him as he marched on Ayasuluk and burned down the town. Cüneyd's father, who was residing in the fortress, was taken captive and driven to the Menteşe province. Umur was once again made the ruler of the Aydın Emirate (1405). The Byzantine historian Doukas reports that Umur Bey II went to Beçin and pled with his uncle İlyas, who obliged him by marching on Ayasuluk with six thousand troops; Cüneyd's father Karasubaşı was in the fortress with three thousand people and violently resisted the siege, but İlyas Bey's troops burned down the town completely, and the inhabitants were forced to surrender, although Karasubaşı retreated to the

13 Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, 75-76

14 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Tahrir Defteri*, nr. 453, 53, 54, 60.

15 Nizamüddin Şâmî, *Zafername*, çev. Necati Lügal, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987), 315.

16 Mikhael Doukas, *Tarih, Anadolu ve Rumeli (1326-1462)*, çev. Bilge Umar, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008), 9.

17 Zachariadou, *Trade*, 82.

18 Turan, *Türkiye-İtalya*, 152-155.

13 Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, 75-76

14 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Tahrir Defteri*, nr. 453, 53, 54, 60.

15 Nizamüddin Şâmî, *Zafername*, trans. Necati Lügal, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987), p. 315.

16 Mikhael Doukas, *Tarih, Anadolu ve Rumeli (1326-1462)*, trans. Bilge Umar, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008), 9.

17 Zachariadou, *Trade*, 82.

18 Turan, *Türkiye-İtalya*, 152-155.

gın çıkarıp şehri tamamıyla yaktığını, halkın boyun eğmek zorunda kaldığını, Karasubaşı'nın ise şehrin akropol kısmına kapanarak uzun süre direndiğini, sonunda kapıları açarak teslim olduğunu bildirir.¹⁹ Fakat Aydın Beyliği'nin kendi hakimiyeti altında olduğunu iddia eden ve bu sırada Osmanlı Devleti'nin Rumeli topraklarına hakim olan Yıldırım Bayezid'in büyük oğlu Süleyman Çelebi, Cüneyd Bey'i desteklemeye başladı. Anadolu topraklarına hakim olmaya çalışan Çelebi Mehmed ise Aydın ve Menteşe beylerine destek çıkıyordu. Bununla beraber Cüneyd Bey, Süleyman Çelebi'den yüz çevirerek Umur'u ortadan kaldırdı, Aydın Beyliği'ni eline geçirdi. İlyas Bey ise bu durum karşısında onunla anlaşmaya mecbur oldu (1407). İlyas Bey ayrıca durumunu kuvvetlendirmek için kardeşi Süleyman'a karşı ittifak arayışında olan Çelebi Mehmed'i de destekledi. O kadar ki müttefik arayışı içindeki Çelebi Mehmed'in Rodos Şövalyelerine taviz vererek kale inşası için Bodrum'u göstermesine bile ses çıkaramadı.²⁰ Bütün bu siyasi durum Venedik'i çok telaşlandırdı ve İlyas Bey ile aradaki anlaşmanın yenilenmesi için yeniden diplomatik faaliyete geçmelerine yol açtı. Kandiye Dukası Leonordo Bembo, adamlarından Pizamano'yu elçi olarak İlyas Bey'in yanına yolladı ve 1403 anlaşmasını yenileyen bir metin 1407'de iki taraf arasında onaylandı.²¹

İlyas Bey beyliğini sürdürmek için çeşitli siyasi teşebbüslere girişmekten geri durmadı. Bir taraftan Cüneyd Bey ile iyi ilişkilerini devam ettirirken Timur'a olan bağlılığının ifadesi olmak üzere torunlarının düğünlerine katılmak için bir elçi ve hediyeler göndermeyi ihmal etmemişti.²² Bu arada 1407 anlaşması akabinde Kandiye Dukası Leonordo Trevisian, Giorgio Sclavo adlı bir başka elçiyi yollayarak Balat'taki Venedik menfaatlerini koruyucu yeni bir anlaşma teşebbüsünde bulunmuştu. Ancak elçinin teklifleri İlyas Bey'i kızdırdı ve anlaşma gerçekleşmedi. 1409 Kasım'ında Andrea Pantaleo, Menteşe iline giderek aynı hakları elde etmeye muvaffak oldu.²³ Bununla birlikte münasebetlerde bir takım meseleler çıktı, başta Girit olmak üzere Venedik'e ait Ege adalarını hedef alan Türk akınları Venedik'i Aydın ve Menteşe beylerine gözdağı vermek için Ayasuluk ve Balat'a bir filo yollama teşebbüsüne sevk etti. Fakat bunalım fazla büyümeden ve savaşa dönüşmeden atlatıldı.

Diğer yandan Çelebi Mehmed, Anadolu'ya hakim olma çabalarını arttırmış Musa Çelebi'yi bertaraf edip duruma hakim olmuştu (1413). Bu durum Timur'un bağımsızlıklarını geri verdiği beylikler için önemli bir tehlike haline gelebilirdi. İlyas Bey, Anadolu birliğini temin için kuvvetle çalışan Çelebi Mehmed'e bağlılık bildirmek zorunda kaldı. Cüneyd Bey de onunla birlikte hareket ediyordu. Vasallık bağları tam olarak tesis edilmeden önce ticaret serbestisini emniyet altına almak isteyen Venedikliler yeni bir teşebbüste daha bulundular. Elçi olarak gönderilen Körfez Kaptanı Pietro Civrano, 17 Ekim 1414'te Beçin'de İlyas Bey'e eski anlaşmaların geçerliliğini ifade eden kısa bir anlaşma met-

acropolis and stood his ground for a long time, only to open the doors in the end to surrender.¹⁹ Yıldırım Bayezid's oldest son Süleyman Çelebi, who claimed that the Aydın Emirate was under his rule and was at the time in control of the Ottoman State's lands in Rumelia, began to support Cüneyd Bey. Çelebi Mehmed, who was trying to gain control over Anatolia, was lending his support to the emirs of Aydın and Menteşe. Cüneyd Bey nonetheless ended his allegiance to Süleyman Çelebi and destroyed Umur Bey, thus conquering the Aydın Emirate. These turn of events forced İlyas Bey to reach an agreement with him (1407). In addition, İlyas Bey supported Çelebi Mehmed, who wanted to bolster his stance and was seeking new allies against his brother Süleyman. He even had to condone, albeit implicitly, Çelebi Mehmed's giving permission to the Knights Hospitallers to build a fortress in Bodrum.²⁰ This political quicksand greatly worried Venice and caused them to once again engage in diplomatic efforts to renew their agreement with İlyas Bey. Leonardo Bembo, the doge of Heraklion, sent Pizamani as his envoy to İlyas Bey, and the two parties signed an addendum that extended the agreement of 1407.²¹

İlyas Bey continued to make a variety of political attempts in order to keep his title as emir. He maintained good relations with Cüneyd Bey, while not neglecting to send an envoy and various gifts to Timur on the occasion of his grandchildren's weddings, as tokens of allegiance.²² After the agreement of 1407 Leonardo Trevisian, the doge of Heraklion, sent another envoy called Giorgio Sclavo in an attempt to strike up a new agreement that would protect Venice's interests in Balat. The offers made by this envoy, however, angered İlyas Bey and the agreement was never signed. In November 1409, Andrea Pantaleo went to the province of Menteşe and succeeded in obtaining those very same rights.²³ Other problems emerged in this relationship, and in the face of Turkish attacks on Aegean islands belonging to Venice, the latter was forced to consider sending a fleet to Ayasuluk and Balat in order to intimidate the emirs of Aydın and Menteşe. The crisis, however, was not allowed to get out of hand and was resolved before evolving into a full-fledged war.

In the meantime, Çelebi Mehmed had increased his efforts to gain control over Anatolia and had indeed succeeded in getting rid of Musa Çelebi (1413). This state of affairs could pose a serious threat to the emirates who had been recently rewarded their independence by Timur. İlyas Bey was forced to give his allegiance to Çelebi Mehmed, who was working hard to establish unity in Anatolia and had the support of Cüneyd Bey. Wanting to secure free trade before fully establishing feudatory connections, the Venetians made another attempt. Sent as an envoy, Pietro Civrano, the captain of the Bay, succeeded in getting İlyas Bey to sign on 17 October 1414 in Beçin a short agreement reaffirming the validity of

19 Doukas, *Tarih*, 71-72.

20 Doukas, *Tarih*, 103; Zachariadou, *Trade*, 87.

21 Turan, *Türkiye-İtalya*, 155.

22 Ruy Gonzales de Clavijo, *Timur Devrinde Kadis'ten Semerkant'a Seyahat*, çev. Ömer Rıza Doğrul, (İstanbul: Kesit Yayınları, 1975), 92.

23 Zachariadou, *Trade*, 87.

19 Doukas, *Tarih*, 71-72.

20 Doukas, *Tarih*, p. 103; Zachariadou, *Trade*, 87.

21 Turan, *Türkiye-İtalya*, 155.

22 Ruy Gonzales de Clavijo, *Timur Devrinde Kadis'ten Semerkant'a Seyahat*, trans. Ömer Rıza Doğrul, (İstanbul: Kesit Yayınları, 1975), 92.

23 Zachariadou, *Trade*, 87.

nini kabul ettirdi.²⁴ Venedik ile Menteşe arasındaki ticari münasebetlerin en son resmi belgesi olan bu anlaşmadan sonra İlyas Bey'in Osmanlı hakimiyetini kati olarak tanıdığı anlaşılmaktadır. Hatta bastırıldığı paralarda kendi adıyla birlikte Çelebi Mehmed'in adı da yer alıyordu. 1415'ten itibaren Osmanlılara bağlı olarak beyliğini sürdürebilen İlyas Bey, oğulları Leys/Üveys ve Ahmed'i Osmanlı sarayına rehin olarak göndermişti. Çelebi Mehmed'in ölümünden az sonra da H.824/1421'de vefat etti.²⁵ Onun bu son beş yılının sakin geçtiği, bir bakıma vasal statüde durumunu koruduğu açıktır.

İlyas Bey'in beyliğin en zor yıllarında durumunu muhafaza edebilme başarısını gösterdiği söylenebilir. Venedikliler, Osmanlılar ve Cüneyd Bey ile olan münasebetler çerçevesinde bölgedeki hassas dengeleri çok iyi hesapladığı anlaşılmaktadır. Şüphesiz bu mahir siyaseti sayesinde hiç olmazsa vefatına kadar beyliğini ayakta tutabilme başarısını gösterebilmiştir. Onun yirmi yıla yaklaşan beyliği sırasında Balat'ta sanat değeri çok yüksek olan bir cami, medrese ve imaret inşa ettirdiği (1404), Muğla'nın Turgut nahiyesinde de bir cami yaptırttığı bilinmektedir. Sanata ve ilim adamlarına değer verdiği, sarayının bir kültür muhiti olduğu da anlaşılmaktadır. Şirvanlı Mehmed bin Mehmed, onun adına *İlyasiyye* adını verdiği muhtasar bir tıp kitabı kaleme almıştır.²⁶

previous agreements.²⁴ The final official document pertaining to the trade relations between Venice and Menteşe, this agreement was followed by İlyas Bey definitively accepting Ottoman hegemony. Even the new coins included Çelebi Mehmed's name alongside his. After 1415, İlyas Bey was able to maintain his title as *bey* only in allegiance to the Ottomans, and he had to send his two sons Leys/Üveys and Ahmed to the Ottoman court as hostages. İlyas Bey died shortly after the death of Çelebi Mehmed, in 1421.²⁵ It is clear that his final five years were calm and that he maintained his feudal status.

It could be said that İlyas Bey was successful in maintaining his status even during the direst years of his emirate. It seems that he was very good at playing the delicate balance of power in terms of the relations involving the Venetians, the Ottomans and Cüneyd Bey. It was doubtless this adroit handling of politics that enabled him to keep his emirate intact at least until his death. İlyas Bey held his title for nearly twenty years, during which period he commissioned a mosque, a madrasa and an *imaret* in Balat (1404), all of which are of great artistic value, and another mosque in Turgut, Muğla. He was apparently a patron of artists and scientists, and his palace was a focal point of culture. Mehmed bin Mehmed of Şirvan wrote a concise medical tract and named it *İlyasiyye* in his honor.²⁶

24 Zachariadou, *Trade*, 88; Turan, *Türkiye-İtalya*, 156.

25 Nihal Atsız, "Hicri 858 Yılına Ait Takvim," *Selçuklu Araştırmaları Dergisi* 4, (1975), 262.

26 Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, 80.

24 Zachariadou, *Trade*, 88; Turan, *Türkiye-İtalya*, 156.

25 Nihal Atsız, "Hicri 858 Yılına Ait Takvim," *Selçuklu Araştırmaları Dergisi* 4, (1975), 262.

26 Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, 80.